

WETLANDS

TAKE CARE OF WATER

2 February

World Wetlands Day

รักน้ำ

ดูแลพื้นที่ชุ่มน้ำ

๒ กุมภาพันธ์
วันพื้นที่ชุ่มน้ำโลก

กรมทรัพยากรน้ำ เน้นบริหาร “น้ำ” ตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๖๖ หรือเมื่อเกือบ ๒๐ ปีที่ผ่านมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริที่ทรงคุณค่าและมีความสำคัญในเรื่องราวเกี่ยวกับ “น้ำ” เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาครบ ๖๖ พรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ซึ่งมีใจความว่า

...วันนี้ก็ขออนุญาตที่จะพูด เพราะว่าอันมาแล้วหลายปีแล้ว เคยพูดมาแล้วหลายปีแล้วในวิธีที่จะปฏิบัติเพื่อที่จะให้มีทรัพยากรน้ำเพียงพอและเหมาะสม คำว่า “พอเพียง” ก็หมายความว่าให้มีพอในการบริโภคในการใช้ ทั้งในด้านการบริโภคในบ้าน ทั้งในการใช้เพื่อการเกษตรกรรม อุตสาหกรรม ต้องมีพอ ถ้าไม่มี ทุกสิ่งทุกอย่างก็จะชะงักงัน แล้วทุกสิ่งทุกอย่างที่เราภาคภูมิใจว่าประเทศเรากำลังก้าวหน้าเจริญก็ชะงัก ไม่มีทางที่จะเจริญ ถ้าไม่มีน้ำ...

จากกระแสพระราชดำริของพระองค์ ที่ทรงเน้นในเรื่องความสำคัญของ “น้ำ” วาดออกมาให้เห็นภาพชัดเจนในเชิงปฏิบัติที่ชัดเจน แสดงถึงพระองค์ทรงตระหนักถึงความเดือดร้อนที่จะเกิดขึ้นหากไม่มีน้ำ หรือมีน้ำแต่ไม่พอเพียงในการใช้ทั้งการอุปโภค บริโภคและเสริมการเกษตร สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึง นั่นคือ “การบริหารจัดการน้ำ” เพื่อให้เกิดความพอเพียงในการใช้ของประชาชนทุกภาคส่วน ซึ่งถือเป็นปัญหาใหญ่ระดับประเทศที่ทุกฝ่ายต้องร่วมกันแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างจริงจังด้วยความจริงใจ

กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีอายุครบ ๑๐ ปี หรือ ๑ ทศวรรษ เมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๕ ที่ผ่านมาเป็นหน่วยงานที่ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ให้พอเพียงและให้เกิดความยั่งยืน สนองตอบความต้องการใช้น้ำของประชาชนอย่างเพียงพอ ซึ่งถือได้ว่าไม่ใช่เรื่องง่ายในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป้าหมายในวาระแห่งชาติเรื่อง “น้ำ” เมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๕๐ ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ

จะต้องมีระบบประปาในทุกหมู่บ้าน ส่วนนิคมอุตสาหกรรม แหล่งท่องเที่ยว พื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญและพื้นที่เกษตรเป้าหมาย ก็จำเป็นต้องมีน้ำเพียงพอกับความต้องการ นอกจากนี้ในการแก้ไขและบรรเทาปัญหาอุทกภัยนั้น ทุกพื้นที่ชุมชนและพื้นที่เศรษฐกิจหลัก ต้องมีระบบป้องกันน้ำท่วมและมีระบบเตือนภัยในพื้นที่เสี่ยงภัย ส่วนปัญหาน้ำเน่าเสียในแม่น้ำ คู คลอง และพื้นที่ชุ่มน้ำนั้น จะต้องหาวิธีการและแนวทางในการทำให้มีคุณภาพที่ดี

สำหรับในเรื่องของการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำนั้น ต้องมีการพัฒนาองค์กรกฎหมาย ระบบฐานข้อมูล รวมทั้งเครื่องมือและกลไกในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อให้มีน้ำใช้อย่างเพียงพอและยั่งยืน ตลอดจนเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมและมีบทบาทในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำร่วมกัน จะเห็นได้ว่าภารกิจในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกรมทรัพยากรน้ำ มีความหลากหลาย ซึ่งเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศต่างๆ ที่ปัจจุบันมีปัญหาหลายด้าน เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในหลายพื้นที่ ภารกิจของกรมทรัพยากรน้ำที่ดำเนินมา

ได้มากกว่า ๑ ทศวรรษนั้น นอกจากจะช่วยในเรื่องของการบริหารจัดการลุ่มน้ำทั้ง ๒๕ ลุ่มน้ำหลักของประเทศให้มีความสมดุลและยั่งยืนในด้านการอุปโภคบริโภคแล้ว เกิดประโยชน์แก่ราษฎรในหลายพื้นที่ทั้งในด้านการอุปโภคบริโภคและเสริมด้านการเกษตร ตลอดจนการบริหารจัดการน้ำเพื่อรักษาระบบนิเวศให้เกิดความสมบูรณ์อย่างยั่งยืน ซึ่งนับเป็นภารกิจสำคัญยิ่งในด้านการรักษาสุขภาพแวดล้อมต่างๆ ตลอดจนการเพิ่มคุณภาพชีวิตของราษฎรให้ดีขึ้น ซึ่งปรากฏให้เห็นในพื้นที่ต่างๆ ที่กรมทรัพยากรน้ำเข้าไปดำเนินการจำนวนมาก อาจกล่าวได้ว่าภารกิจของกรมทรัพยากรน้ำสามารถสนองแนวพระราชดำริเรื่อง “น้ำ” เพื่อประโยชน์สุขของราษฎร ดังพระราชดำริของพระองค์เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ว่า

“...หลักสำคัญว่าต้องมีน้ำบริโภคและน้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูก เพราะชีวิตอยู่ที่นั่น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้าคนอยู่ แต่ถ้ามีไฟฟ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้...”

พื้นที่ชุ่มน้ำ และการจัดการน้ำ – มองภาพกว้าง

[ผู้คนนับพันสามารถมีชีวิตอยู่ได้โดยปราศจากความรัก แต่ไม่มีใครมีชีวิตอยู่ได้ถ้าไม่มีน้ำ : W.H. Auden]

ทุกชีวิตในโลกต้องพึ่งพาอาศัยกัน การสหประชาชาติได้เสนอให้ปี ๒๐๑๓ เป็นปีสากลของความร่วมมือด้านน้ำ โดยที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปีขององค์การสหประชาชาติ ได้ยอมรับว่าเป็นข้อจำกัดสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนและสำหรับความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ ซึ่งการรับรู้เรื่องดังกล่าวนี้ไม่ใช่เรื่องใหม่ สโลโบด ดาวิธ ได้เคยกล่าวไว้ว่า “น้ำเป็นแรงขับเคลื่อนทุกอย่างในธรรมชาติ”

การเจริญของอารยธรรมทั้งหลายในยุคแรก เช่น หุบเขาแม่น้ำของแม่น้ำไนล์ แม่น้ำไทกริส-ยูเฟรติส แม่น้ำอินดัส-แกงเกส และแม่น้ำเหลืองได้พึ่งพาการจัดการน้ำ และประโยชน์ต่างๆ ที่ได้รับจากน้ำ ดังนั้นประวัติศาสตร์ของมนุษย์เป็นเศษเสี้ยวตัวอย่างของความสมบูรณ์ของอารยธรรมที่เคยมีครั้งหนึ่ง และปัจจุบันเป็นเพียงสมบัติทางโบราณคดีที่ถูกฝังอยู่ใต้ผืนทรายในทะเลทราย ในบางกรณีการสิ้นสุดของอารยธรรมเหล่านี้ เป็นผลของความล้มเหลวของการบริหารจัดการน้ำ หรือ เป็นความ

ประทับใจในการอุทิศความเสมอภาคระหว่างการใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาดและการทำลาย และในสังคมของมนุษย์ปัจจุบันยังคงมีความพยายามที่จะเอาชนะและควบคุมน้ำแต่อย่างไรก็ตาม น้ำก็ไม่สามารถควบคุมได้

นับตั้งแต่อารยธรรมลุ่มน้ำในระยะแรกจนถึงปัจจุบัน (ศตวรรษที่ ๒๑) การบูรณาการการจัดการน้ำ ที่ดิน และคน ยังคงเป็นความท้าทายหลัก น้ำถือว่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีจำกัด ที่ทั้งภาคสังคม เศรษฐกิจ และภาคสิ่งแวดล้อมต้องพึ่งพา เป็นหนึ่งในเป้าหมายแห่งสหประชาชาติขององค์การสหประชาชาติอนุสัญญาแรมซาร์และองค์การระหว่างประเทศและความคิดริเริ่มในระดับชาติ (ตัวอย่างเช่น เป้าหมายกลยุทธ์โอจีของสหประชาชาติทางชีวภาพ) ทั้งหมดล้วนเน้นย้ำถึงความสำคัญในความเข้าใจ ความต้องการเพื่อแก้ไขปัญหาการจัดการน้ำ ซึ่งแน่นอนต้องเป็นความร่วมมือ และ holistic manner

โดยพื้นฐานแล้วน้ำมีความเชื่อมโยงกันตลอด ตั้งแต่จากแหล่งกำเนิดจนถึงทะเล และผ่านทางวัฏจักรของน้ำที่ไม่มีวันสิ้นสุด น้ำเชื่อมโยงทุกมุมโลกอนุสัญญาแรมซาร์ได้ตระหนักถึงเรื่องดังกล่าวที่พื้นที่

ชุ่มน้ำมีหน้าที่สำคัญในการเชื่อมโยง และการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาดเป็นสิ่งจำเป็นในการจัดการน้ำอย่างยั่งยืน

หัวข้อของวันพื้นที่ชุ่มน้ำโลกปี พ.ศ. ๒๕๕๖ (ค.ศ. 2013) คือ “พื้นที่ชุ่มน้ำและการจัดการน้ำ” แรมซาร์เกี่ยวข้องกับน้ำมาตลอด โดยมีคนและพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นประเด็นหลัก พื้นที่ชุ่มน้ำเป็นทรัพยากรพื้นฐานของคุณค่าทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และวิทยาศาสตร์ การสูญเสียพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นสิ่งที่ไม่สามารถฟื้นกลับคืนมาได้ พื้นที่ชุ่มน้ำให้การบริการจากระบบนิเวศที่จำเป็นหรือเป็นผลประโยชน์ที่มนุษย์ได้รับจากธรรมชาติ รวมถึงการเป็นแหล่งน้ำและควบคุมน้ำ ดังนั้น การบริหารจัดการน้ำและการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาดมีความเกี่ยวข้องและผูกพันกันอย่างแนบแน่นไม่สามารถแยกจากกันได้ วัตถุประสงค์หลักของวันพื้นที่ชุ่มน้ำโลก พ.ศ. ๒๕๕๖ คือ การสร้างความตระหนักให้แก่สาธารณชนถึงการพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ เน้นย้ำในวิถีที่ทำให้แน่ใจได้ว่ามีการแบ่งปันการใช้น้ำอย่างเท่าเทียมในระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของภาคส่วนต่างๆ และเป็นการสร้างความเข้าใจด้วยว่าหากไม่มีพื้นที่ชุ่มน้ำก็ไม่มีน้ำ

แรมซาร์ พื้นที่ชุ่มน้ำ และการจัดการน้ำ

การเข้าถึงน้ำสะอาดและในปริมาณที่เพียงพอเป็นความต้องการพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ เรายังคงประเมินบทบาทของพื้นที่ชุ่มน้ำในฐานะพื้นฐานของการจัดการน้ำ ควบคุมการไหลน้ำที่เป็นความจำเป็นของมนุษย์ต่ำเกินไป ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากการผันน้ำและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานยังคงดำเนินต่อไป และนำไปสู่ความเสื่อมโทรมและการสูญเสียพื้นที่ชุ่มน้ำ การเข้าถึงซึ่งน้ำสะอาดของประชากร ๑ - ๒ พันล้านคนทั่วโลกลดลง และยังคงส่งผลกระทบต่อการผลิตอาหาร สุขภาพอนามัยของมนุษย์ และการพัฒนาเศรษฐกิจ และก่อให้เกิดความขัดแย้งในสังคมเพิ่มขึ้นด้วย

อนุสัญญาแรมซาร์ ได้ตระหนักถึงการพึ่งพิงซึ่งกันและกันของน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำมานานหลายปี ในความนำของอนุสัญญาฯ แสดงถึงความตระหนักในบทบาทพื้นฐานของพื้นที่ชุ่มน้ำ คือ การควบคุมน้ำ นับตั้งแต่การประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาฯ ในปี ค.ศ. 1996 แรมซาร์ได้ตระหนักดีว่า นอกจากการที่น้ำ

มีความสำคัญในการรักษาบทบาทและหน้าที่ของพื้นที่ชุ่มน้ำ แต่ต้องพิจารณาต่อด้วยว่าพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นหนึ่งในโครงสร้างพื้นฐานของการจัดการน้ำ การจัดการน้ำและหลักการการใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาดของอนุสัญญาฯ เริ่มเป็นประโยชน์ต่อความยั่งยืนในอนาคต การนำหลักการการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนซึ่งช่วยรักษาคุณสมบัติทางนิเวศวิทยาของพื้นที่ชุ่มน้ำต้องการ การให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจ นำไปใช้ และการจัดการน้ำควรอยู่บนพื้นฐานของระบบนิเวศ โดยให้การควบคุมดูแลเป็นไปในเชิงพื้นที่ ลุ่มน้ำ การจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำเพื่อสนับสนุนการจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะหากปราศจากการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างเหมาะสมแล้วก็จะไม่มีน้ำที่มีทั้งคุณภาพและปริมาณที่เพียงพอต่อความต้องการของมนุษย์

แรมซาร์ได้กล่าวอะไรไว้เกี่ยวกับน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ อนุสัญญาแรมซาร์ ได้จัดทำแนวทางที่เกี่ยวกับน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ และได้พิมพ์เผยแพร่โดยผ่านทางคู่มือการใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาดเล่มที่ ๔

"Water-related guidance: An Integrated Framework for Convention's water-related guidance" เพื่อให้ตระหนักว่าพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นทรัพยากรพื้นฐานสำหรับมนุษย์ในการใช้ประโยชน์น้ำ และเป็นองค์ประกอบหลักในวัฏจักรน้ำ

สาส์นหลักจากวันพื้นที่ชุ่มน้ำโลกในปี ค.ศ. 2013 คือ ต้องการให้มีการพิจารณาจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำและน้ำ และให้ตระหนักว่าทรัพยากรน้ำที่เป็นสิ่งจำเป็นของสังคมมนุษย์ได้มาจากพื้นที่ชุ่มน้ำ

ใครเป็นคนจัดการน้ำ

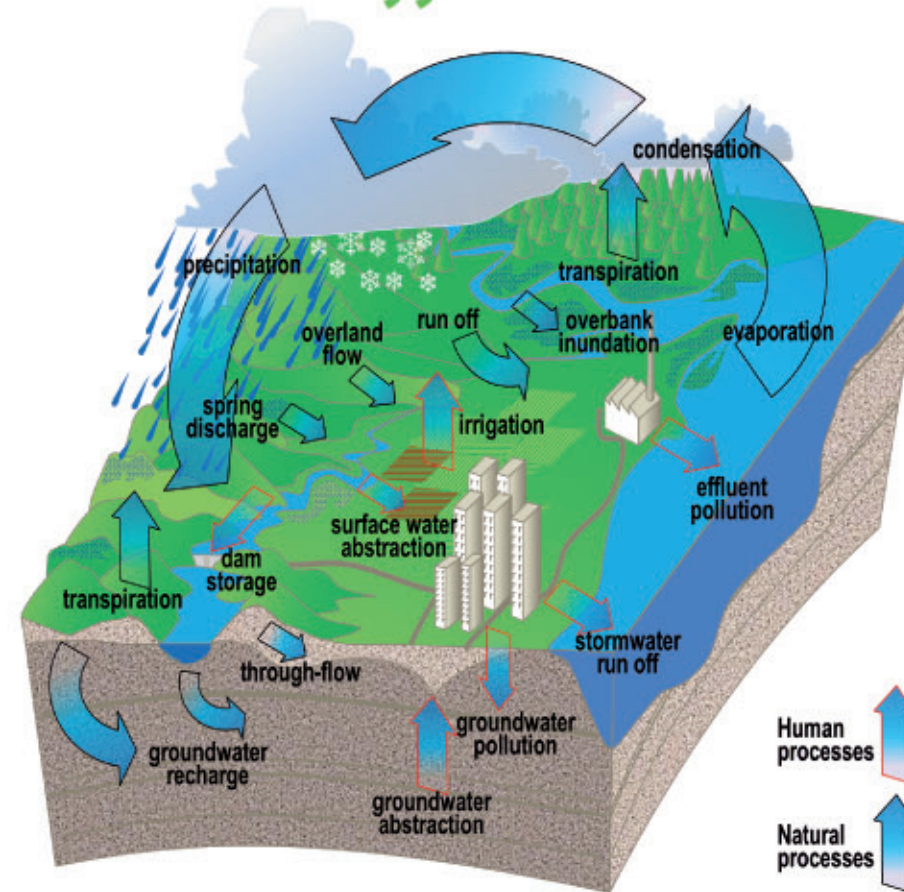

“เราทุกคนเป็นคนจัดการน้ำ ไม่ใช่เฉพาะบริษัทที่เกี่ยวข้องกับน้ำหรือหน่วยงานของรัฐที่เป็นคนควบคุม ทุกครั้งที่เราเปิดก๊อกน้ำหรือซื้ออาหาร เรากำลังรับผิดชอบเป็นส่วนเล็กๆ ของการจัดการวัฏจักรน้ำ โดยในระดับพื้นฐานที่สุด มนุษย์เรานั้นมีองค์ประกอบที่เป็นน้ำอยู่มากกว่าร้อยละ ๖๐”

วัฏจักรน้ำเป็นตัวเชื่อมเข้ากับบรรยากาศ กับระบบนิเวศบก ระบบนิเวศน้ำ กับน้ำใต้ดิน ทะเล และมหาสมุทร น้ำได้เคลื่อนย้ายไปทั่วโลกด้วยการปฏิสัมพันธ์ที่มีความซับซ้อน เช่น ฝนตก การระเหยของน้ำ การกรอง การไหลตามผิวดินและการซึมลงสู่ใต้ดิน พื้นที่ชุ่มน้ำทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมในทุกขั้นตอนของปฏิสัมพันธ์เหล่านี้ ตั้งแต่การซึมลงสู่ใต้ดินโดยตรงจนถึงผลกระทบทางอ้อมต่อบรรยากาศของโลกซึ่งกิจกรรมของมนุษย์ล้วนส่งผลกระทบต่อวัฏจักรน้ำที่ไม่มีวันสิ้นสุด การเปลี่ยนแปลงส่วนใดส่วนหนึ่งของระบบสามารถส่งผลกระทบไม่ตั้งใจต่อการเชื่อมต่อของวัฏจักรน้ำ

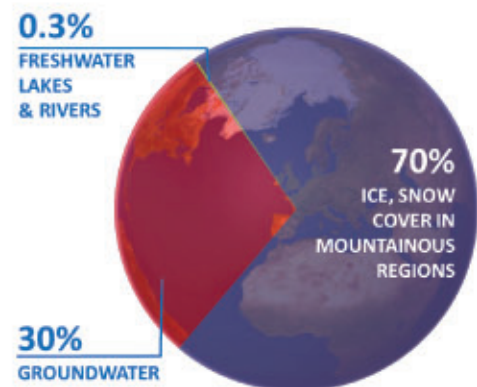
สังคมของมนุษย์มีความรับผิดชอบในการจัดการน้ำและการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ ความรับผิดชอบในการจัดการน้ำได้ขยายขามไปยังภาคส่วนต่างๆ ของรัฐ ทั้งในระดับประเทศ ระดับภาค และในประชาชนแต่ละคน และควรยอมรับว่าต้องเป็นความร่วมมือและบูรณาการร่วมกัน ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับนานาชาติ

ความเชื่อมโยงระหว่างน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นพื้นฐานของการยอมรับในอนุสัญญาแรมซาร์ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องเร่งด่วนในการปรับปรุงธรรมาภิบาลในการบริหารน้ำ และทำอย่างไรที่พื้นที่ชุ่มน้ำจะได้รับการพิจารณาให้บูรณาการในยุทธศาสตร์การจัดการน้ำ ไม่ควรมีมุมมองว่าพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นตัวแย่งน้ำ แต่ในความเป็นจริง พื้นที่ชุ่มน้ำเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นในการจัดการน้ำ พื้นที่ชุ่มน้ำเป็น "ผู้ให้น้ำ" เป็นกระบวนการของน้ำ และทำให้น้ำสะอาด ในขณะที่เดียวกันก็เป็น "ผู้ใช้น้ำ" ด้วย เพราะพื้นที่ชุ่มน้ำต้องการน้ำจำนวนหนึ่งเพื่อรักษาการให้น้ำ ทั้งนี้ ยังไม่ได้คำนึงถึงการบริการต่างๆ และผลผลิตต่างๆ ที่ได้มาจากพื้นที่ชุ่มน้ำ บทบาทของพื้นที่ชุ่มน้ำในวัฏจักรน้ำเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการแหล่งน้ำ จากระดับบ่อน้ำเล็กๆ ในท้องถิ่นจนถึงพื้นที่ลุ่มน้ำระหว่างพรมแดนที่มีการใช้ประโยชน์ร่วมกันมากกว่าหนึ่งประเทศ ดังนั้น เราทั้งหมด คือคนจัดการน้ำ เราทั้งหมดจึงต้องมีความรับผิดชอบในการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาดเพื่อดำรงรักษาปริมาณน้ำตามความต้องการของมนุษย์ต่อไป

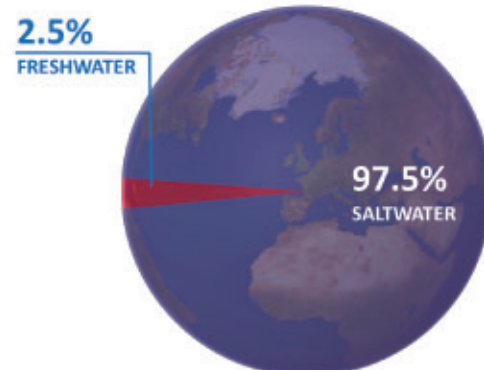

ความท้าทายสำหรับการจัดการน้ำ

Breakdown of freshwater resources

ปริมาณน้ำทั้งหมดในโลก

Total volume of water on earth and breakdown of freshwater resources. Sources: United Nations Environment Programme (UNEP)

ขอบเขตของความท้าทาย

น้ำในโลกมีปริมาณทั้งหมดประมาณ ๑.๔ พันล้านลูกบาศก์กิโลเมตร ซึ่งเป็นปริมาณน้ำจืดประมาณ ๓๕ ล้านลูกบาศก์กิโลเมตร หรือ ประมาณร้อยละ ๒.๕ ของปริมาณน้ำทั้งหมด แต่มีปริมาณน้ำจืดเพียงร้อยละ ๐.๓ เท่านั้นที่อยู่ตามแม่น้ำ ลำคลองและทะเลสาบ ปริมาณน้ำทั้งหมดที่ใช้หล่อเลี้ยงระบบนิเวศและมนุษย์มีประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ ลูกบาศก์กิโลเมตร หรือ น้อยกว่าร้อยละ ๑ ของปริมาณน้ำจืดทั้งหมด

ทุกวันนี้ มนุษย์ต้องการน้ำสะอาดที่ปราศจากการปนเปื้อนของสารเคมีและเชื้อโรคที่เป็นอันตราย ๒๐ - ๕๐ ลิตร/คนวัน สำหรับดื่ม ประกอบอาหาร และเพื่อสุขอนามัยที่ดี ในช่วง ๕๐ ปีที่ผ่านมา จากปี ค.ศ. 1950 - 2000 มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นซึ่งทำให้ปริมาณน้ำสะอาดที่มนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ลดลงร้อยละ ๖๐ ต่อคนประมาณการไว้ว่า ประชากรโลกประมาณ ๘๐๕ ล้านคน (ร้อยละ ๑๒.๕ ของประชากรโลก) ต้องดำรงชีวิตอยู่โดยไม่มีน้ำดื่มที่สะอาดและอีกประมาณ ๒,๕๐๐ ล้านคน (ประมาณ ๒ ใน ๕ ของประชากรทั้งหมด) ไม่มีการสุขาภิบาลที่เหมาะสม การบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน เป็นข้อกังวลของโลก และเป็นความจำเป็นของประชากรจำนวนมาก

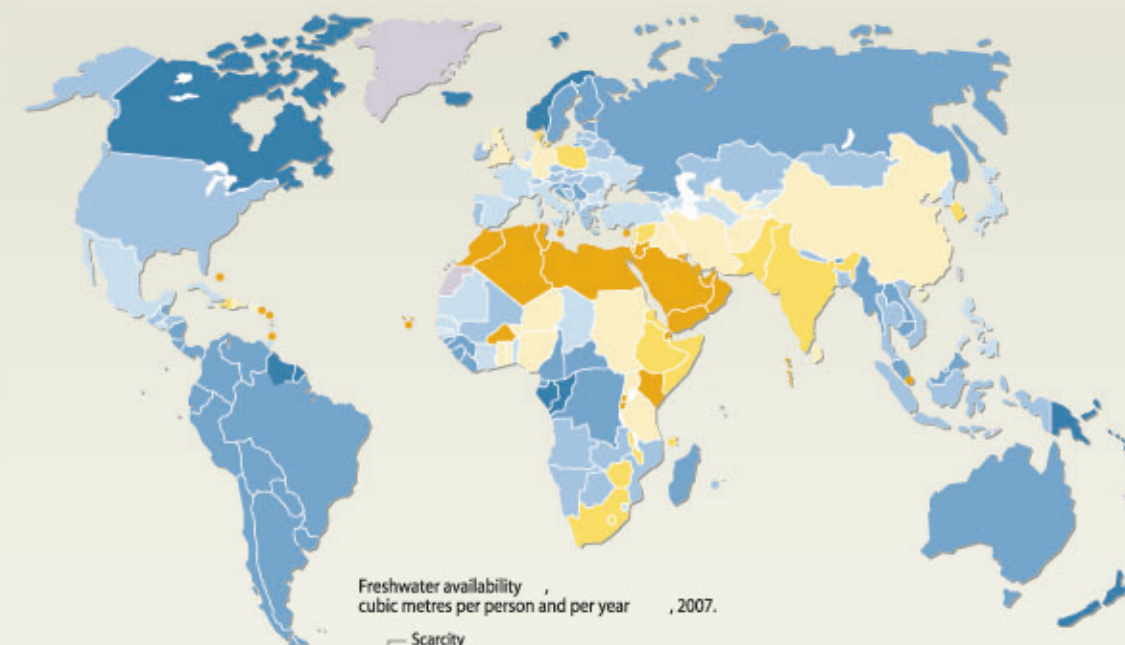
นอกจากนี้ ความจำเป็นรายบุคคล เช่น น้ำดื่ม น้ำสำหรับประกอบอาหาร และซักล้าง เราใช้น้ำทั้งเป็นแหล่งน้ำสำหรับความจำเป็นด้านอื่น ๆ เช่น ใช้ในการผลิตกระดาษ อาหาร เสื้อผ้า เป็นต้น การเกษตรเพียงอย่างเดียวใช้น้ำประมาณร้อยละ ๖๕ - ๗๐ ของปริมาณน้ำในโลกและมักได้มูลค่าค่อนข้างต่ำ มีประสิทธิภาพต่ำ และมีการขาดเสียให้ผู้ใช้ในในระดับสูงด้วย เพื่อให้การเข้าถึงการจัดการน้ำอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องมีความเข้าใจในการใช้น้ำทั้งทางตรงและทางอ้อมจากทั้งผู้บริโภคและผู้ผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์ ความเข้าใจในเรื่อง "Water footprint" ของมนุษย์แต่ละคนแต่ละชุมชน หรือในกิจการ หรือปริมาณน้ำจืดในการผลิตอาหารและผลิตภัณฑ์และการบริการต่างๆ เป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน

เป็นความจริงที่ความต้องการทางวัตถุของมนุษย์สมัยใหม่มี water footprint เพิ่มขึ้นและเป็นการเพิ่มความไม่ยั่งยืนด้วยความต้องการการใช้น้ำเพิ่มมากขึ้นกว่าสองเท่าของอัตราการเพิ่มจำนวนประชากรในช่วงศตวรรษที่ผ่านมา แม้ว่าจะยังไม่มีความชัดเจนในแง่ของระดับโลกแต่มีจำนวนภูมิภาคที่กำลังประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำกำลังเพิ่มขึ้นอย่างช้าๆ และอย่างต่อเนื่อง ภายในปี ค.ศ. 2025 คาดว่ามีประชากรราว ๑,๘๐๐

ล้านคน จะอาศัยอยู่ในประเทศหรือในภูมิภาคที่มีการขาดแคลนน้ำอย่างสมบูรณ์และสองในสามของประชากรโลกจะต้องอยู่ภายใต้ภาวะกดดันเรื่องน้ำ การเจริญเติบโตของเมืองอย่างรวดเร็วจะทำให้สถานการณ์จะเลวร้ายขึ้นอย่างรวดเร็วซึ่งจะเป็นการเพิ่มแรงกดดันต่อแหล่งน้ำของเพื่อนบ้านและพื้นที่ชุ่มน้ำ

ทำอย่างไรที่จะทำให้แน่ใจได้ว่าการเข้าถึงแหล่งน้ำอันมีค่าสำหรับจำนวนประชากรที่กำลังเพิ่มขึ้นและในขณะเดียวกันได้มีการปกป้องระบบนิเวศที่มนุษย์ต้องพึ่งพาไว้ด้วย ได้มีการยอมรับบทบาทของพื้นที่ชุ่มน้ำในการควบคุมน้ำ พื้นที่ชุ่มน้ำเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางธรรมชาติสำหรับน้ำที่ทำหน้าที่ให้แหล่งน้ำสะอาด และกักเก็บน้ำจืด การสูญเสียและความเสื่อมโทรมของพื้นที่ชุ่มน้ำมีผลโดยตรงต่อการจัดหาและความปลอดภัยที่ดีของมนุษย์

แม้ว่าการขาดแคลนน้ำและความมั่นคงไม่ได้เป็นประเด็นที่ระบุในภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับน้ำแต่ในความเป็นจริงนั้นเป็นประเด็นทางสังคม พื้นที่ชุ่มน้ำมีบทบาทสำคัญในการสร้างความมั่นคงในการจัดหา น้ำและเป็นทางเลือกของสังคม การตัดสินใจของรัฐและชุมชนใดๆ จะมีผลต่ออนาคตด้วย

Source: FAO, Nations unies, World Resources Institute (WRI).

PHILIPPE REKACEWICZ
TERRA BY 2008

Global water stress and scarcity, © Philippe Rekacewicz for cartography commissioned and published by GRID-Arendal

บ่อยครั้งที่ประเด็นการจัดการน้ำมีการขยายขอบเขตข้ามเขตแดน ตัวอย่างเช่น มีพื้นที่ชุ่มน้ำที่อยู่ระหว่างเขตแดนครอบคลุมพื้นที่มากกว่าร้อยละ ๔๐ ของทวีปยุโรปและทวีปเอเชีย ในทวีปอาฟริกา มีพื้นที่ชุ่มน้ำที่อยู่ระหว่างเขตแดนมากกว่าร้อยละ ๖๐ ของพื้นที่ทวีป วัฏจักรน้ำครอบคลุมกระบวนการตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับโลก แต่การจัดการน้ำระหว่างเขตแดนก็ยังไม่ได้สอดคล้องกับแนวคิดทางการเมืองเสมอไป ความร่วมมือระหว่างประเทศจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งตรงที่บางแม่น้ำนั้นมีขอบเขตครอบคลุมมากกว่าหนึ่งประเทศ

น้ำค่าเงินเศรษฐกิจทุกประเภทในโลกสมัยใหม่ การลงทุนในการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการบริหารจัดการน้ำเป็นธุรกิจที่ใหญ่มากและสามารถเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญสำหรับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการสร้างความยากจน ตามเป้าหมายแห่งสหประชาชาติประเมินว่าค่าใช้จ่ายสำหรับการจัดหา น้ำสะอาดและการสุขาภิบาลอาจสูงถึง ๓๐,๐๐๐

ล้านเหรียญสหรัฐต่อปี อย่างไรก็ตาม ระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำยังคงถูกมองข้ามในสังคมทางเศรษฐศาสตร์ของการจัดการน้ำ หากจะมีการบริหารจัดการน้ำที่ถูกต้องจะละเลยพื้นที่ชุ่มน้ำในการกำหนดนโยบาย การสร้างตลาดหรือการตัดสินใจในการลงทุนไม่ได้เป็นความจำเป็นอย่างยั่งยืนที่ประเด็นเรื่องน้ำต้องเป็นหัวใจหลักของ Green economy และยอมรับว่าการทำงานกับพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการบริหารจัดการน้ำที่มีความคุ้มค่ากับการลงทุนและเป็นวิธีที่ยั่งยืนตามวัตถุประสงค์ของนโยบายธุรกิจและภาคเอกชน

การบริหารจัดการน้ำมีความซับซ้อนทุกส่วน ไม่มีคำตอบเพียงคำตอบเดียวที่สามารถเข้าได้กับทุกสถานการณ์ แต่ประสบการณ์ที่ได้รับจะเป็นตัวบอกเราว่าควรปรับกระบวนการบริหารจัดการที่รวมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและสร้างความสำเร็จในการบริหารอย่างช้าๆ และความสำเร็จในประเทศนี้เป็นเครื่องมือที่สำคัญและจำเป็นในการเข้าถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืน และผลลัพธ์ทางสิ่งแวดล้อม

กระบวนการต่างๆ เช่น การบูรณาการการจัดการน้ำ โดยรวมกับการจัดการลุ่มน้ำ จะมาแทนที่การจัดการแบบแยกส่วนในการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำและทรัพยากรน้ำ เพื่อให้แน่ใจว่าในความซับซ้อนนั้นได้คำนึงถึงพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยไม่ละเลยหรือใช้ เป็นข้อยกเว้นในการตัดสินใจ สำหรับการตัดสินใจลงทุนโดยไม่มีกรป้องกันโครงสร้างพื้นฐานทางธรรมชาติของพื้นที่ชุ่มน้ำ

ความท้าทายในการบริหาร

การจัดการน้ำต้องการการบริหารที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น เนื่องจากศูนย์กลางการจัดการได้เปลี่ยนจากรัฐบาลกลางไปสู่สังคมโดยรอบ การจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมสำหรับโครงสร้างพื้นฐานทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นต้องอาศัยกลไกการบริหารที่เหมาะสมที่ต้องมีการคุ้มครองแหล่งน้ำและแน่ใจว่ามีการพัฒนาอย่างยั่งยืน และต้องไม่ลืมการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้รับจากน้ำของทุกภาคส่วนอย่างยุติธรรมและเท่าเทียม ผลกระทบของการจำกัดการเข้าถึงน้ำสะอาดและการสูญเสียรายได้ประชาชนที่เปราะบางต่อเศรษฐกิจและสังคม ตัวอย่างเช่น มีการสูญเสียรายได้ประชาชนเฉลี่ยในประเทศอินเดีย กานา และกัมพูชา เป็นร้อยละ ๖.๔, ๕.๒ และ ๗.๒ ตามลำดับ ซึ่งเป็นข้อกังวลที่สำคัญในการใช้ประโยชน์แหล่งน้ำในระดับชาติ และระดับภูมิภาค และบ่อยครั้งในระดับท้องถิ่น พบว่าความล้มเหลวในการ

บริหารน้ำ เนื่องมาจากความยากจน การขาดเจตจำนงทางการเมืองและน้ำไม่มีคุณภาพที่ดีและไม่มีสมมูลการใช้ น้ำ การจัดการแหล่งน้ำมักดำเนินการโดยภาคส่วนต่างๆ ที่แยกกัน เช่น การเกษตร การสาธารณสุข และการพัฒนา ซึ่งแต่ละส่วนมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์แตกต่างกัน มากกว่าการจัดการในภาพรวมที่มีการจัดสรรการใช้ประโยชน์ของภาคส่วนต่างๆ อย่างสมดุลและเหมาะสม และมีการแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างสังคมและเศรษฐกิจ การบริหารแบบแยกส่วนเป็นการเพิ่มความเสี่ยงต่อความยั่งยืนของแหล่งน้ำ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการทำงานของระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ การจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างเหมาะสมต้องการการบูรณาการของภาคส่วนต่างๆ และมีเป้าหมายที่หลากหลายยอมรับและตระหนักถึงประเด็นรวมของความเป็นธรรมชาติของแหล่งน้ำ ภาระหน้าที่ที่หลากหลายของหน่วยงานต่างๆ

องค์กรประชาสังคมภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องและบุคคลแต่ละคนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ การตัดสินใจของผู้บริหารระดับสูงจำเป็นต้องมีการประสานงานในแนวทางของการบูรณาการที่นโยบายและการปฏิบัติงานมีความเชื่อมโยงเพิ่มมากขึ้น และสะท้อนความต้องการที่แท้จริงได้อย่างถูกต้อง ซึ่งประเด็นเหล่านี้สามารถไปสู่ความสำเร็จได้ด้วยการรับรองหลักการและกระบวนการที่คำนึงถึงประเด็นความเท่าเทียม ความมีประสิทธิภาพ และสภาพแวดล้อม อนุสัญญาแรมซาร์เป็นความตกลงระหว่างประเทศฉบับเดียวที่เชื่อมโยงระบายนโยบายและการปฏิบัติที่เน้นย้ำระบบนิเวศที่มีความเฉพาะ การให้การรับรองแนวทาง การใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาดเป็นกลยุทธ์ที่เสนอแนวทางการป้องกันและส่งเสริมความเป็นอยู่และความต้องการของชุมชนที่อาศัยและพึ่งพาพื้นที่ชุ่มน้ำ ดังนั้น จึงเป็นการคุ้มครองแหล่งน้ำสำหรับอนุชนรุ่นหลังต่อไป

การจัดการน้ำที่อยู่ระหว่างเขตแดน

จากการประชุมสมัชชาสามัญขององค์การสหประชาชาติได้มีข้อมติให้การรับรอง (ร่าง) "กฎหมายว่าด้วยแหล่งน้ำใต้ดินระหว่างประเทศ" และภาคผนวก (ข้อมติที่ A/63/124) ซึ่งเป็นตัวอย่างของการจัดทำกฎหมาย/เครื่องมือระหว่างประเทศที่ใช้เป็นแนวทางให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจพัฒนาข้อตกลงระดับทวิภาคีหรือระดับพหุภาคีสำหรับการแบ่งปันการใช้ประโยชน์แหล่งน้ำใต้ดินระหว่างประเทศอย่างสันติ

ประชากรในโลกประมาณร้อยละ ๔๐ ของประชากรทั้งหมดอาศัยอยู่ตามแนวลำน้ำและลุ่มน้ำ ที่ประกอบด้วยประเทศต่างๆ ตั้งแต่สองประเทศขึ้นไป และมากกว่าร้อยละ ๙๐ ที่อาศัยอยู่ในประเทศที่ต้องแบ่งปันพื้นที่ลุ่มน้ำกัน ในโลกนี้มีพื้นที่ลุ่มน้ำ ๒๖๓ แห่งที่มีประเทศมากกว่าหนึ่งประเทศใช้ประโยชน์ร่วมกันซึ่งคิดเป็นร้อยละ ๖๐ ของพื้นที่แหล่งน้ำจืดที่น้ำขึ้นน้ำลง มีประชากรประมาณ ๒,๐๐๐ ล้านคนใน ๑๔๕ ประเทศ นอกจากนี้ยังมีประชากรอีก ๒,๐๐๐ ล้านคนที่ต้องพึ่งพาน้ำใต้ดินโดยประมาณการว่ามีแหล่งน้ำที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างประเทศเช่นเดียวกันกับพื้นที่ลุ่มน้ำที่มีพื้นที่ชุ่มน้ำและทะเลสาบหลายแห่งที่เป็นแหล่งน้ำระหว่างประเทศ จึงเป็นความท้าทายให้แก่แต่ละประเทศที่มีระบบการปกครองของตนเองเป็นอย่างดีในการจัดการแหล่งน้ำระหว่างประเทศต้องรองรับสภาพทางอุทกวิทยา สภาพทางสังคม และเศรษฐกิจที่ต่างเป็นอิสระจากกันของแต่ละประเทศ การใช้ประโยชน์น้ำในพื้นที่ต้นน้ำสำหรับการเกษตร อุตสาหกรรม การผลิตพลังงาน และสำหรับการตั้งถิ่นฐาน สามารถก่อให้เกิดความขัดแย้งกับชุมชนที่อยู่ท้ายน้ำได้ ซึ่งเป็นการสร้างแรงกดดันต่อแหล่งน้ำและอำนาจอธิปไตยของประเทศในการรักษาคุณสมบัติทางนิเวศวิทยาและการให้บริการของระบบนิเวศ

ข้อตกลงและโครงสร้างการจัดการแหล่งน้ำที่อยู่ระหว่างประเทศประกอบด้วยภาคีทั้งหมดและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มักมีการ

ดำเนินงานโดยใช้การจัดการแหล่งน้ำแบบบูรณาการ (Integrated Water Resources Management : IWRM) ซึ่งมีความสำคัญสำหรับการแก้ไขความขัดแย้งให้สามารถบรรลุข้อตกลงในการจัดการน้ำ และเป็นแนวคิดที่ประเด็นเรื่อง "น้ำ" ในระดับนานาชาติที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันมักเป็นความร่วมมือมากกว่าเป็นความขัดแย้ง พื้นที่ลุ่มน้ำ ๑๐๕ แห่ง จาก ๒๖๓ แห่ง ได้มีการแบ่งปันการใช้และได้สร้างรูปแบบของความร่วมมือในการจัดทำข้อตกลงสำหรับการจัดการจากการประชุมสมัชชาสามัญขององค์การสหประชาชาติได้มีข้อมติให้การรับรอง (ร่าง) "กฎหมายว่าด้วยแหล่งน้ำใต้ดินระหว่างประเทศ" และภาคผนวก (ข้อมติที่ A/63/124) ซึ่งเป็นตัวอย่างของการจัดทำกฎหมาย/เครื่องมือระหว่างประเทศที่ใช้เป็นแนวทางให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจพัฒนาข้อตกลงระดับทวิภาคีหรือระดับพหุภาคีสำหรับการแบ่งปันการใช้ประโยชน์แหล่งน้ำใต้ดินระหว่างประเทศอย่างสันติ

แรมซาร์ มีบทบาทสำคัญโดยเน้นย้ำความจำเป็นของการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำในระดับลุ่มน้ำโดยอนุสัญญาฯ ได้จัดหาเครื่องมือที่จำเป็นเพื่อส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จ และอนุสัญญาแรมซาร์ได้เน้นย้ำถึงความจำเป็นในการเสนอพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่แรมซาร์ร่วมกัน มีการจัดการในแนวทางของการประสานการจัดการร่วมกัน รวมถึงความร่วมมือระหว่างประเทศในการแบ่งปันข้อมูลผู้เชี่ยวชาญ และการพัฒนากระบวนการจัดทำแผนจัดการ

การจัดการน้ำเพื่อการเกษตร

การเกษตรเป็นภาคส่วนที่มีการใช้น้ำและมีความต้องการน้ำมากที่สุด น้ำจืดมากกว่าร้อยละ ๗๐ ถูกใช้เพื่อการเกษตร และการผลิตอาหารสำหรับรักษาความต้องการปริมาณอาหารที่เพิ่มขึ้น ประมาณว่า จะต้องเพิ่มปริมาณน้ำจืดอีกมากกว่าร้อยละ ๑๕ เพื่อนำมาใช้เกี่ยวพันการเกษตรในอีก ๒๕ ปี ข้างหน้า ความท้าทายในทุกวันนี้ คือ การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำในภาคการเกษตร ลดการสูญเสีย และน้ำเสียจากพื้นที่เกษตรกรรม

ภาพ water footprint ของโลก ที่แสดงการใช้น้ำสำหรับพืชทางการเกษตร แต่ละชนิด แสดงว่าโกโก้ กาแฟ และมะม่วงหิมพานต์เป็นพืชที่ใช้น้ำมากที่สุด และหากเพาะปลูกพืชเหล่านี้ในพื้นที่ที่มีฝนตกน้อย อาจส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญ ต่อแหล่งน้ำ สำหรับชาวและพืชที่เกี่ยวข้อง ซึ่งถือว่าเป็นพืชอาหารที่สำคัญที่สุดสำหรับประชากรมากกว่าครึ่งหนึ่งของประชากรโลก

ใช้ปริมาณน้ำเพียงร้อยละ ๒๐ ของปริมาณน้ำที่ใช้ทั่วโลก จึงเป็นความกดดันในการจัดหาน้ำใช้ในแต่ละประเทศให้เพียงพอต่อการเพาะปลูกพืชที่สำคัญ การเกษตรที่มีวิถีปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม เช่น มีระบบชลประทานที่ไม่เหมาะสม ขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูก มีปริมาณน้ำฝนไม่เพียงพอ จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพดินและคุณภาพของระบบนิเวศและการให้บริการทางนิเวศของระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ

ความต้องการน้ำสำหรับการเกษตร นั้น ประเด็นวิถีปฏิบัติในการทำการเกษตร อาจส่งผลกระทบต่อทางลบในรูปแบบของปัญหามลพิษทางน้ำ ตัวอย่างเช่น ในมหานครนิวยอร์ก หน่วยงานที่รับผิดชอบต้องจ่ายเงินให้เจ้าของที่ดินในบริเวณหุบเขา Catskill เพื่อปรับปรุงการวางแผนการไต่ดิน การป้องกันการทิ้งมูลฝอย และธาตุอาหารที่เหลือที่ไหลบ่ามาปนเปื้อนในแหล่งน้ำ ซึ่งเป็นการทดแทนการก่อสร้างระบบบำบัด

น้ำเสียแห่งใหม่ ซึ่งค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายให้แก่เจ้าของที่ดินนั้นเป็นเงินประมาณ ๑,๐๐๐ - ๑,๕๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่ค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียแห่งใหม่ประมาณ ๖,๐๐๐ - ๘,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษา และเดินระบบอีกปีละ ๓๐๐ - ๕๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ

ความต้องการน้ำสำหรับการเกษตร และผลกระทบต่อที่เกิดจากการเกษตร เป็นประเด็นหลักสำหรับการจัดการน้ำที่ต้องรักษาทั้งความมั่นคงทางอาหารและความมั่นคงในการใช้น้ำด้วย การจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำจะเป็นปัจจัยหลักที่จะทำให้ไปสู่ความสำเร็จ ในการรักษาสมดุลระหว่างอาหารและน้ำ และการรักษาคุณลักษณะทางนิเวศวิทยา และการให้บริการทางระบบนิเวศของพื้นที่ชุ่มน้ำด้วย

การจัดการน้ำ ในชุมชนเมือง

นับตั้งแต่เริ่มแรกของประวัติศาสตร์ของมนุษย์พบว่าประชากรส่วนใหญ่อาศัยในเมืองมากกว่าในพื้นที่ชนบทซึ่งก็ยังคงมีรูปแบบเช่นนี้มาจนถึงศตวรรษ ประมาณการว่าในปี ค.ศ. 2030 จะมีประชากรประมาณร้อยละ ๘๐ ของประชากรโลกจะอาศัยอยู่ในเขตเมืองซึ่งคาดว่าจะมีประมาณ ๖,๔๐๐ ล้านคน การเพิ่มของประชากรในบริเวณชานเมืองโดยไม่มีการวางแผนการไต่ดิน และการขยายตัวของเมืองอย่างไม่มีการวางแผนการไต่ดิน อาจเป็นแรงกดดันต่อทรัพยากรธรรมชาติทั้งในพื้นที่และที่อยู่โดยรอบพื้นที่ ซึ่งพื้นที่ชุ่มน้ำเองก็มีความสำคัญที่จะเป็นโครงสร้างพื้นฐานของการจัดการน้ำและควบคุมผลกระทบของการขยายตัวของเมือง การให้การศึกษาดังนี้ มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มความตระหนักของนักวางแผนทั้งในระดับภูมิภาคและระดับเมืองในคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำ ดังนั้นการบูรณาการพื้นที่ชุ่มน้ำในเมืองสามารถมีบทบาทในการควบคุม

และให้น้ำเพื่อไปสู่ความยั่งยืนในอนาคต

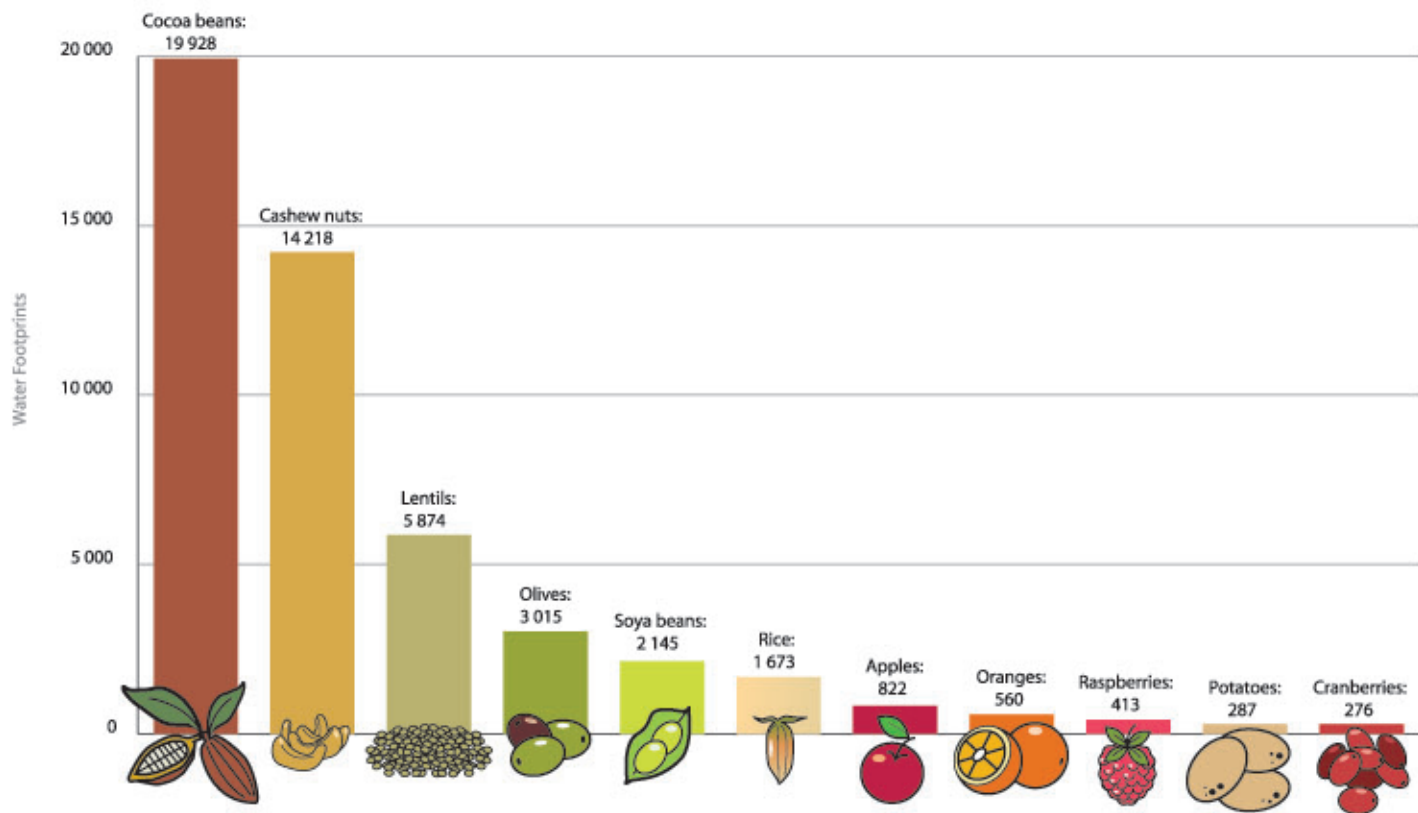
ในช่วงเวลาที่ผ่านมาอนุสัญญาแรมซาร์ได้ร่วมงานอย่างใกล้ชิดกับ UN - Habitat ซึ่งได้รับการมอบหมายจากการประชุมสมัยสามัญขององค์การสหประชาชาติ ที่ส่งเสริมให้มีความยั่งยืนทั้งทางสังคมและสิ่งแวดล้อมในเมืองทั้งเมืองขนาดเล็กและเมืองใหญ่ โดยมีเป้าหมายให้มีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมสำหรับทุกคนโดยร่วมกับ UN - Habitat โดยอนุสัญญาแรมซาร์ได้เน้นย้ำประเด็นเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการขยายตัวของเมืองและการมีหลักการสำหรับการวางแผนและการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำที่อยู่โดยรอบเมือง มีการยอมรับอย่างชัดเจนถึงความจำเป็นที่ต้องรวมพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นโครงสร้างจำเป็นพื้นฐานทางธรรมชาติในการวางแผนเมืองและให้เป็นแหล่งน้ำที่ต้องการการจัดการ เพื่อเป็นการสนับสนุนแนวทางนี้ ในการประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำสมัยที่ ๑๑ ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2012 ที่ประชุมได้ให้การรับรองข้อมติที่ XI. 11 เรื่อง "หลักการสำหรับการวางแผนและการจัดการเมืองและพื้นที่ชุ่มน้ำในเมือง"

พื้นที่ชุ่มน้ำในเมืองได้ให้คุณค่าในการบริการของระบบนิเวศต่อชุมชนท้องถิ่น

บริเวณชานนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีบึงอาตุหลวงเป็นแหล่งน้ำสำคัญและเป็นพื้นที่เกษตรกรรมสำหรับชุมชนท้องถิ่น นอกจากนี้ยังป้องกันน้ำท่วมโดยทำหน้าที่เป็นที่กักน้ำและรองรับน้ำที่หลากมาจากในเมืองตลอดจนเป็นที่บำบัดน้ำเสียจากบ้านเรือน จากการเกษตรและอุตสาหกรรม ผลผลิตจากการบริการที่ได้จากบึงอาตุหลวงมีมูลค่าไม่น้อยกว่า ๕ ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี (เป็นราคาในปี ๒๐๐๔) เพื่อรักษาสายใยของผลประโยชน์นี้ต้องมีบูรณาการ และมีความรับผิดชอบการจัดการน้ำ โดยหน่วยงานท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด

WATER FOOTPRINTS (IN M³/TON) OF COMMON CROPS FOR THE PERIOD 1996-2005

แหล่งกักเก็บน้ำ

มีปัจจัยหลายอย่างที่มีอิทธิพลต่อการเพิ่มปริมาณการกักเก็บน้ำในช่วงเวลาที่ผ่านมามีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทั้งในระดับโลกและในระดับภูมิภาค จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทั้งยังมีโครงสร้างต่างๆ เพิ่มขึ้น เช่น เขื่อน ทำให้มีปริมาณน้ำในเขื่อนเพิ่มขึ้น ๔๐๐% ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1960 เป็นต้นมา ซึ่งทำให้ในปัจจุบันมีปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำประมาณ ๓ - ๖ เท่าของปริมาณน้ำในแม่น้ำตามธรรมชาติ

พื้นที่ชุ่มน้ำเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับเป็นแหล่งกักเก็บน้ำได้หรือไม่? พื้นที่ชุ่มน้ำแบบต่างๆ มีบทบาทในการกักเก็บน้ำที่แตกต่างกัน เช่น ที่ราบลุ่มน้ำท่วมมักกักเก็บน้ำผิวดินไว้ได้มาก ในขณะที่พื้นที่ชุ่มน้ำบริเวณต้นน้ำมักเป็นแอ่งน้ำเล็กๆ พื้นที่ชุ่มน้ำประดิษฐ์เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการเพิ่มความจุของน้ำตามธรรมชาติของพื้นที่ชุ่มน้ำ แต่ปริมาณความจุสูงสุดที่รับได้ต้องคำนึงถึงการให้บริการทางนิเวศอื่น เช่น ผลผลิตจากการเกษตร และการควบคุมน้ำท่วมประเด็นสำคัญ คือ เมื่อพื้นที่ชุ่มน้ำบางแห่งสามารถให้ประโยชน์สำหรับกักเก็บน้ำและการจัดสรรน้ำจากพื้นที่เหล่านี้ซึ่งล้วนแต่ต้องการการพิจารณาของผู้บริหารระดับสูง

การผันน้ำ

หลายสิบปีที่ผ่านมาได้มีการผันน้ำเป็นจำนวนมากและเป็นเครื่องมือที่หลายประเทศใช้ในการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำ หลายๆ ประเทศได้มีข้อเสนอหรือได้ดำเนินการ แต่มักเกิดขึ้นท่ามกลางความขัดแย้งและโอกาสที่จะเกิดผลกระทบทางลบระหว่างคนและสิ่งแวดล้อม ในบางกรณี ขนาดของโครงการสามารถใช้เป็นสัญญาณเตือนได้ ตัวอย่างเช่น ในสาธารณรัฐประชาชนจีน ในจังหวัดที่อยู่บริเวณแม่น้ำเหลืองทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และในพื้นที่สามเหลี่ยม ปักกิ่ง - เทียนจิน - เหอเป่ย์ ในปัจจุบันมีโครงการผันน้ำเป็นจำนวนมาก คาดการณ์ว่าภายในปี ค.ศ. 2012 จีนจะใช้งบประมาณกว่า ๓๒,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในการผันน้ำจากแม่น้ำไปยังพื้นที่แห้งแล้งที่อยู่ทางตอนเหนือของประเทศ

การผันน้ำอาจทำให้เกิดความเสียหายในระดับท้องถิ่นได้เมื่อมีการก่อสร้างอุโมงค์ส่งน้ำแม้ว่าจะมีขนาดเล็กก็ตาม สำหรับการชลประทานที่สามารถผันน้ำจากชุมชนและระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำอาจนำไปสู่การขาดแคลนน้ำ มีผลต่อความเป็นอยู่ ต่อความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ชุ่มน้ำ และการให้บริการของระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ ผลลัพธ์ระยะยาวจากการผันน้ำจำเป็นต้องมีการพิจารณาอย่างระมัดระวังก่อนที่จะลงมือก่อสร้างและลงทุน เพื่อป้องกันผลกระทบเสียต่อกันและสิ่งแวดล้อม

เราทำอะไร? ได้บ้าง?

ระดับโลก	ระดับภูมิภาค	ระดับท้องถิ่น
<p>อนุสัญญาแรมซาร์ ได้เรียกร้องให้รัฐบาลยอมรับว่าพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นแหล่งน้ำพื้นฐานที่มนุษย์ใช้ประโยชน์และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของวัฏจักรน้ำที่ให้น้ำแก่มนุษย์ จากคู่มือของอนุสัญญาแรมซาร์ เรื่อง การใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาดได้เสนอแนวทางและเหตุผลทางวิชาการเพื่อสร้างความเข้าใจในการบูรณาการพื้นที่ชุ่มน้ำในกระบวนการจัดการน้ำเพื่อประโยชน์ของทุกองค์ประกอบในสังคม และเป็นความท้าทายที่ขอให้มีการบูรณาการตามแนวทางของอนุสัญญา ในนโยบาย/แผนงานทุกระดับ ทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น และให้มีการจัดการน้ำที่เกี่ยวข้องกับทุกภาคส่วนทั้งด้านเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อมได้รับการพิจารณาอย่างแท้จริง</p>	<p>หน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำหลายแห่งยอมรับในคุณค่าและความสำคัญทางสังคมและเศรษฐกิจที่ได้จากพื้นที่ชุ่มน้ำค่อนข้างน้อย เช่น การประมง การควบคุมน้ำท่วม หรือความสำคัญทางสังคม - เศรษฐกิจ ความสำเร็จในการจัดการน้ำในภาพรวมยังคงต้องบูรณาการกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของโครงการการบริหารจัดการที่เหมาะสมและการบูรณาการนโยบาย ประกอบด้วย การริเริ่มต่างๆ เช่น IWRM ที่มีความจำเป็นต้องจัดตั้งเพื่อให้แน่ใจได้ว่าการตัดสินใจในการจัดการน้ำที่เหมาะสมที่เกิดขึ้นโดยไม่ประนีประนอมกับผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีในปัจจุบัน รวมถึงถึงลูกหลานในอนาคต</p>	<p>การจัดการน้ำเป็นความรับผิดชอบของทุกคน กิจกรรมในระดับท้องถิ่นในการหมุนเวียนการใช้ น้ำ การใช้ซ้ำ และการอนุรักษ์น้ำเป็นพื้นฐานของการจัดการน้ำอย่างยั่งยืนและไม่ควรมองข้ามผู้มีส่วนได้เสียในท้องถิ่นที่มีบทบาทเป็นผู้ใช้น้ำที่สำคัญและมีการริเริ่มต่างๆ เช่น การใช้ประโยชน์จากน้ำฝน การเพาะปลูกที่ออกแบบให้เป็นมิตรต่อการใช้ น้ำหรือลดการใช้ น้ำ หรือส่งเสริมการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำในท้องถิ่นซึ่งผู้มีส่วนได้เสียเหล่านี้ควรได้รับการสนับสนุนเพื่อเป็นการแน่ใจว่าประสิทธิผล และข้อกังวลเหล่านี้ได้รับการบูรณาการไว้ในการจัดการน้ำของผู้บริหารระดับสูงและไม่ควรประเมินพลังการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงของกลุมรากหญ้าเหล่านี้ต่ำเกินไป</p>

การจัดการน้ำต้องเริ่มตั้งแต่ในบ้าน : ผู้บริโภคควรทำอย่างไร?

ผู้บริโภคสามารถลดการใช้น้ำได้โดยตรงโดยผ่านทางกิจกรรมต่างๆ อาทิ การใช้สุขภัณฑ์ประหยัดน้ำ ใช้ฝักบัวประหยัดน้ำ ปิดก๊อกน้ำขณะแปรงฟันทุกครั้ง ใช้น้ำน้อยๆ ในการทำสวน ไม่เทยา สี หรือสารมลพิษอื่นที่เหลือไหลลงในท่อน้ำโดยตรง เป็นต้น อีกทั้งควรร่วมกันป้องกันและฟื้นฟูระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ แต่ผู้บริโภคมี water footprint โดยอ้อมด้วย ซึ่งควรตัดสินใจปฏิบัติ ๒ ขั้นตอน คือ ขั้นแรก ให้เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่ใช้น้ำในการผลิตน้อยกว่า ขั้นที่สอง นอกจากเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่ใช้น้ำน้อยแล้วควรเลือกผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้มาจากพื้นที่ที่ขาดแคลนน้ำด้วย ซึ่งการปฏิบัติเหล่านี้เป็นความจำเป็นที่ผู้บริโภคต้องมีข้อมูล และสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูล และที่สำคัญ คือ ผู้บริโภคควรขอให้ผู้ผลิตแสดงกระบวนการผลิตอย่างโปร่งในทั้งจากภาคเอกชนและภาครัฐ ซึ่งหากมีข้อมูลเพียงพอผู้บริโภคจะมีจิตสำนึกในการเลือกซื้อ

ภาคธุรกิจเป็นผู้จัดการน้ำ

การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมเป็นความสำคัญลำดับต้นๆ ของกลุ่มบริษัทดาโนและเอเวียงมานับสิบปี ในปี ค.ศ. 1998 บริษัทฯ ตัดสินใจที่จะร่วมงานกับอนุสัญญาแรมซาร์เพื่อสนับสนุนการทำงานของอนุสัญญาฯ ที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาด และการจัดการแหล่งน้ำ ความร่วมมือดังกล่าวได้สร้างความสำเร็จหลายเรื่อง เช่น “กองทุนดาโนสำหรับน้ำ” ซึ่งได้สนับสนุนให้มีการดำเนินกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม เช่น

๑. การคุ้มครองแหล่งน้ำ เป็นเวลากว่า ๒๐ ปี ที่เอเวียงได้พัฒนานโยบายคุ้มครองแหล่งน้ำของบริษัทด้วยการร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่รับน้ำของบ่อน้ำพุของเอเวียง เพื่อพัฒนาวิถีปฏิบัติที่ดีสุดในการจัดการสิ่งแวดล้อม กิจกรรมระยะยาวที่ได้ดำเนินการเป็นคุณต่อโครงการคุ้มครองและใช้ประโยชน์แหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาด และในปี ค.ศ. 2008 พื้นที่ชุ่มน้ำ Impluvium ของเอเวียงได้ขึ้นทะเบียนเป็นแรมซาร์ไซต์

๒. การลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของบริษัท นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1995 บริษัทเอเวียงได้ผลิตโพลีเอทิลีนที่มีน้ำหนักเบาขึ้นร้อยละ ๒๕ และมีการนำพลาสติกใช้แล้วกลับมาใช้อีก (PET เป็นพลาสติก recycle 100%) ได้เปลี่ยนแปลงนโยบายการขนส่งโดยให้ใช้การขนส่งทางรถไฟมากขึ้น ได้มีการสร้างสถานีรถไฟส่วนตัวและเพิ่มสมรรถนะการขนส่งได้ถึงร้อยละ ๒๐ ในขณะที่ปฏิบัติตามมาตรฐาน ISO 14001 โรงงานของเอเวียงได้เปิดศูนย์รีไซเคิลมูลฝอยขึ้นในพื้นที่ ๑๐,๐๐๐ ตารางเมตรในโรงงานเพื่อรวบรวมและเพิ่มมูลค่ามูลฝอยโดยนำกลับมาใช้ใหม่ได้ประมาณร้อยละ ๙๕

๓. การติดตามตรวจสอบ water footprint ของโรงงาน เอเวียงได้ลดปริมาณน้ำใช้ในโรงงาน ซึ่งเป็นความร่วมมือและสำนักของพนักงานรวมกับการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ซึ่งลดปริมาณน้ำใช้ได้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิต (การทำความสะอาด การล้างและหล่อเย็น) ในเวลา ๕ ปีที่ผ่านมาเอเวียงลด water consumption intensity (volume of water consumption/volume of finished product) ลงได้ร้อยละ ๒๕ และลดการใช้พลังงานลงได้ร้อยละ ๑๐

๔. โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำ ในปี ค.ศ. 2008 กลุ่มเอเวียงตัดสินใจที่จะเร่งรัดการดำเนินงานตามนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมโดยการจัดตั้งกองทุน “Danone Fund for Nature” ร่วมกับอนุสัญญาแรมซาร์ และ IUCN เป็นการสนับสนุนการฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำโดยให้ความสำคัญกับป่าชายเลนที่เป็นแหล่งกักเก็บคาร์บอนขนาดใหญ่ ความสำเร็จของโครงการนี้คือ การนำไปสู่การจัดตั้ง “Livelihood Fund” ใช้สำหรับเป็นทุนดำเนินงานในพื้นที่ที่มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อผลประโยชน์ทางสังคม และสิ่งแวดล้อมสำหรับชุมชนท้องถิ่น

เป้าหมายหลักของเอเวียง คือ ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกลงร้อยละ ๔๐ ภายใน ๕ ปี (ค.ศ. 2008 - 2012) และประสบความสำเร็จ และทีมงานของบริษัทดาโนและเอเวียงกำลังมีความพยายามที่จะลดการใช้พลังงานและบรรจุภัณฑ์ เพิ่มการขนส่งด้วยระบบราง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่ให้น้ำแก่เรา

อนุสัญญาแรมซาร์และยูเนสโก

“ ในปี ค.ศ. 2013 ซึ่งเป็นปีสากลของความร่วมมือด้านน้ำ ด้วยความร่วมมือกับยูเนสโกที่จะจัดหาเวทีเฉพาะในการฉลองวันพื้นที่ชุ่มน้ำโลก ค.ศ. 2013 และส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมต่อไปในทุกระดับเพื่อมุ่งสู่การจัดการแหล่งน้ำอย่างยั่งยืนและโดยสันติ สำนักเลขาธิการอนุสัญญาแรมซาร์มีความยินดีอย่างยิ่งที่จะร่วมมือกับยูเนสโก – IHP (International Hydrology Programme) ในการจัดเตรียมเอกสารสำหรับงานวันพื้นที่ชุ่มน้ำโลกที่อนุสัญญาแรมซาร์มีความร่วมมืออย่างกว้างขวางกับยูเนสโกเพราะยูเนสโกเป็นหน่วยงานที่เก็บรักษาสัตยาบันสารของภาคีที่ได้ให้สัตยาบัน

ต่ออนุสัญญาฯ ในทางปฏิบัติทั้งแรมซาร์และยูเนสโกได้ประสานความร่วมมือโดยผ่านทางอนุสัญญาว่าด้วยการอนุรักษ์มรดกโลกของยูเนสโก โปรแกรมมนุษย์และพื้นที่สงวนชีวมณฑล และเมื่อเร็วๆ นี้ทาง IHP (International Hydrology Programme) มีการดำเนินงาน UNESCO – IHP โดยเครือข่ายต่างๆ อย่างเข้มแข็ง ซึ่งเป็นการดำเนินงานตามอนุสัญญาแรมซาร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสำรวจและจัดทำบัญชีรายชื่อแอ่งน้ำใต้ดินที่อยู่ระหว่างประเทศและน้ำใต้ดินที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาด ”

การอนุรักษ์ฟื้นฟู แหล่งน้ำ/พื้นที่ชุ่มน้ำ

“พื้นที่ชุ่มน้ำ เป็นแหล่งกักเก็บน้ำ ที่มีความสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตของผู้นับถือ พืชและสัตว์ ทั้งทางระบบนิเวศและสังคมในระดับท้องถิ่นที่สืบต่อกันมาหลายชั่วชีวิตคน ปัจจุบันพื้นที่ชุ่มน้ำดังกล่าวอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม โดยเฉพาะปัญหาการต้นเขินและวัชพืชที่ขึ้นปกคลุมจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้งและรองรับน้ำในช่วงฤดูฝนได้ ตลอดจนถูกบุกรุกจากชุมชน เพื่อการใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ เช่น ด้านการเกษตร ที่อยู่อาศัยจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางอุทกวิทยาและระบบนิเวศ ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่”

กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีภารกิจเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างบูรณาการ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งด้านการบริหารจัดการ พัฒนา อนุรักษ์ และฟื้นฟู เพื่อให้มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรน้ำอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน จึงได้จัดทำหลักเกณฑ์และกรอบแนวทางในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ ตามมติคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติโดยมีวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำ ดังนี้

- ๑) เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศของแหล่งน้ำและแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ
- ๒) เพิ่มประสิทธิภาพการเก็บกักน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตรในฤดูแล้ง
- ๓) เพื่อการบริหารจัดการ และบรรเทาปัญหาอุทกภัย โดยควบคุมระดับน้ำด้วยอาคารบังคับน้ำ
- ๔) เป็นแหล่งน้ำดิบเพื่อผลิตประปาให้ประชาชนในพื้นที่ได้ตลอดปี
- ๕) เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเชิงระบบนิเวศ
- ๖) เพื่อป้องกันการบุกรุกเข้าครอบครองเพื่อใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชุ่มน้ำ

หลักเกณฑ์และกรอบแนวทาง ในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ

ประเภทหนองน้ำ บึง ทะเลสาบหลักเกณฑ์และกรอบแนวทางเบื้องต้น

- ทำการกำหนดขอบเขตแหล่งน้ำ และพื้นที่ชุ่มน้ำให้ชัดเจนเพื่อการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์ โดยใช้มาตรการทางกฎหมาย แรงจูงใจและส่งเสริมให้มีการปฏิบัติ เช่น ออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง เป็นต้น
- เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ใกล้เคียง แหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ
- กำหนดความต้องการใช้น้ำของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ รอบแหล่งน้ำ เพื่อให้สามารถจัดสรรการใช้ทรัพยากรน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสมดุลธรรมชาติ
- การวางแผนโครงการใดๆ ต้องไม่มีการบุกรุกพื้นที่น้ำหรือถมที่เพิ่มเติม
- การวางแผนโครงการใดๆ ต้องจำกัดการก่อสร้างถนนหรือคันดินล้อมรอบแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ เพื่อป้องกันผลกระทบต่อระบบการไหลเวียนของน้ำ และการบุกรุกพื้นที่เพิ่มเติม
- การวางแผนการอนุรักษ์ และฟื้นฟูแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการรักษาสมดุลนิเวศและตระหนักว่าฐานทรัพยากรเป็นทรัพย์สินร่วมกันของสังคม
- การวางแผนอนุรักษ์ฟื้นฟู ให้คำนึงถึงมิติทางศิลป วัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนวิถีชีวิตและสังคมท้องถิ่น

มาตรการแก้ไขปัญหา

- มาตรการการใช้สิ่งก่อสร้าง เป็นมาตรการที่จะต้องอาศัยการออกแบบ และก่อสร้างอาคารสิ่งก่อสร้างทางวิศวกรรม เพื่อการควบคุม ป้องกันและฟื้นฟูสภาพทางกายภาพของแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ ทั้งนี้สิ่งก่อสร้างจะต้องเน้นความสอดคล้องกับระบบนิเวศ การดำเนินโครงการพัฒนา

แหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทหนองน้ำ บึงและทะเลสาบ หากเข้าข่ายประเภท ขนาดโครงการที่ต้องดำเนินการจัดทำ รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๓๕ และกฎหมายหรือมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง ผู้รับผิดชอบหรือเจ้าของโครงการจะต้องดำเนินการตามที่กฎหมาย ระเบียบกำหนดไว้

- มาตรการไม่ใช่สิ่งก่อสร้าง เป็นการกำหนดกฎเกณฑ์ ระเบียบและการบังคับใช้กฎหมาย การสร้างมาตรการทางสังคม ตลอดจนการสร้างความรู้ความเข้าใจถึงการบริหารจัดการแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในบริเวณพื้นที่แหล่งน้ำ และพื้นที่ชุ่มน้ำ และสร้างเครือข่ายในการดูแลรักษาแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างเป็นรูปธรรม
- การจัดกลุ่มของสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ เพื่อกำหนดมาตรการให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยจำแนกกลุ่มปัญหาตามลักษณะสาเหตุของปัญหา ได้แก่ ปัญหาการต้นเขิน ปัญหาการบุกรุก ปัญหาการแพร่ระบาดของชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ต่างถิ่น และปัญหาด้านคุณภาพน้ำ

ประเภทแม่น้ำ ลำคลอง หลักเกณฑ์และกรอบแนวทางเบื้องต้น

- ทำการกำหนดขอบเขตแม่น้ำ ลำคลองให้ชัดเจนเพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ โดยใช้มาตรการทางกฎหมาย แรงจูงใจและส่งเสริมให้มีการปฏิบัติ เช่น ออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง เป็นต้น
- เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ใกล้เคียง แม่น้ำ ลำคลอง
- การทำเขื่อนป้องกันตลิ่งหรืออาคารทางวิศวกรรมควรมีความกลมกลืนกับสภาพธรรมชาติ
- การดูแลรักษาหรือขุดลอกแม่น้ำ

ลำคลอง ต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อความมั่นคงของตลิ่ง

- มีมาตรการควบคุมสิ่งก่อสร้างที่สร้างขวางแม่น้ำ ลำคลอง
- การก่อสร้างทำเทียบเรือหรือสิ่งก่อสร้างรุกล้ำลงในแม่น้ำ ลำคลอง จะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน
- การวางแผนการอนุรักษ์ ฟื้นฟู แม่น้ำ ลำคลอง ต้องคำนึงถึงมิติทางศิลป วัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนวิถีชีวิตและสังคมท้องถิ่น

มาตรการแก้ไขปัญหา

- มาตรการการใช้สิ่งก่อสร้าง เป็นมาตรการที่จะต้องอาศัยการออกแบบ และก่อสร้างอาคารสิ่งก่อสร้างทางวิศวกรรมเพื่อการควบคุม ป้องกันและฟื้นฟูสภาพทางกายภาพของแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ ทั้งนี้สิ่งก่อสร้างจะต้องเน้นความสอดคล้องกับระบบนิเวศ การดำเนินโครงการพัฒนาในพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทแม่น้ำ ลำคลอง หากเข้าข่ายประเภท ขนาดโครงการที่ต้องดำเนินการจัดทำ รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๓๕ และกฎหมายหรือมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง ผู้รับผิดชอบหรือเจ้าของโครงการจะต้องดำเนินการตามที่กฎหมาย ระเบียบกำหนดไว้
- มาตรการไม่ใช่สิ่งก่อสร้าง เป็นการกำหนดกฎเกณฑ์ ระเบียบและการบังคับใช้กฎหมายการสร้างมาตรการทางสังคม ตลอดจนการสร้างความรู้ความเข้าใจถึงการบริหารจัดการแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในบริเวณแม่น้ำ ลำคลอง และสร้างเครือข่ายในการดูแลรักษาแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างเป็นรูปธรรม
- การจัดกลุ่มของสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ เพื่อกำหนดมาตรการให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยคำนึงถึงแนวทางหลัก ๕ ข้อ คือ การป้องกันตลิ่ง การขุดลอกและปรับปรุงภูมิทัศน์ การกำจัดวัชพืช การสร้างสิ่งก่อสร้างในแม่น้ำ ลำคลอง และคุณภาพน้ำ

การดำเนินการโครงการด้านการบริหารจัดการน้ำ

กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองแขมหลวง

โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำทุ่งกระเต็น

โครงการอ่างเก็บน้ำแม่พาแหน

ความรู้สึกของชาวบ้านที่มีต่อผลงานด้าน "น้ำ" ของกรมทรัพยากรน้ำ

นายท่อม ปานเกิด (ผู้ใหญ่บ้าน) หมู่ ๑๕ บ้านป่าสัก ต.หนองกะท้าว อ.นครไทย จ.พิษณุโลก ซึ่งได้ใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยน้ำคูบ

"...ก่อนหน้าที่จะมีอ่างเก็บน้ำห้วยน้ำคูบนั้น ชีวิตของชาวบ้านที่นี่ค่อนข้างลำบาก แต่เมื่อมีอ่างเก็บน้ำแห่งนี้และมีการวางระบบท่อเพื่อส่งน้ำไปยังพื้นที่รอบๆ แล้ว ชาวบ้านจำนวนนับพันครัวเรือน สามารถใช้ในการทำเกษตรได้ทั้งปี และสามารถทำนาได้ปีละ ๒ ครั้ง สร้างรายได้เพิ่มขึ้นกว่าเมื่อก่อนนี้มากมาย ดีใจจริงๆ ครับที่กรมทรัพยากรน้ำได้มาสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยน้ำคูบที่นี่..."

นายแหลม ดำดี (ชาวบ้าน) หมู่ที่ ๔ บ้านการะเกด ต.ทุ่งกระเต็น อ.หนองกี่ จ.บุรีรัมย์ ซึ่งได้ประโยชน์จากโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำทุ่งกระเต็น

"ดีครับ เมื่อก่อนนี้การหากินไม่สะดวกมากนัก มีขาดแคลนบ้างในช่วงหน้าแล้งซึ่งก็คงเหมือนๆ กับพื้นที่อื่นนั่นแหละครับ แต่เมื่อมีโครงการทุ่งกระเต็นแห่งนี้ที่กรมทรัพยากรน้ำเข้ามาทำแล้ว ก็พูดได้เลยว่า ทุ่งกระเต็น ณ วันนี้มีความสมบูรณ์มาก ทั้งการหาปลาและการทำนา ทำให้มีน้ำทำนาได้มากกว่าเมื่อก่อน โดยเฉพาะนาปรังซึ่งเมื่อก่อนไม่สามารถทำได้เพราะไม่มีน้ำ ขอบคุณมากๆ ครับที่มาทำให้ทุ่งกระเต็นมีน้ำอย่างสมบูรณ์"

นางจันทร์ฟอง การเวก บ้านเลขที่ ๕๖ หมู่ ๙ ต.นาพูน อ.วังชัน จ.แพร่ ซึ่งได้รับประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำห้วยแม่สิน

"รู้สึกดีใจมาก ทำให้มีน้ำใช้ในการทำสวน น้ำไม่ขาดแคลนมีใช้ตลอดเวลา มีรายได้เพิ่มขึ้นมาก ตั้งแต่มีอ่างเก็บน้ำแห่งนี้ ชีวิตก็ดีขึ้นกว่าแต่ก่อนมากมาย นี่ถ้ารอจากน้ำฝนเพียงอย่างเดียว ชีวิตก็คงลำบากไม่น้อย อ่างเก็บน้ำห้วยแม่สินแห่งนี้ถือได้ว่ามีความสำคัญต่อชีวิตมาก ทุกวันนี้ก็ไม่มีค่าใช้จ่ายมากมาย เพราะที่บ้านก็มีพืชผักสวนครัวที่ปลูกไว้หลายอย่างประหยัดเงินได้ไม่น้อยนะ ก็ใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำแห่งนี้แหละ..."

นี่เป็นเพียงบางตัวอย่างจากความรู้สึกของชาวบ้านที่ได้รับประโยชน์จากโครงการด้านแหล่งน้ำของกรมทรัพยากรน้ำ ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีพทั้งการอุปโภค บริโภค และเสริมด้านการเกษตรในพื้นที่นอกเขตชลประทาน ซึ่งเป็นดังพระราชดำริสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ว่า

“...น้ำเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในงานเกษตร แม้ดินจะไม่ดีบ้างหรือมีอุปสรรคทางด้านอื่นๆ ถ้าแก้ปัญหาในเรื่องแหล่งน้ำที่จะใช้ในการเพาะปลูกได้แล้ว เรื่องอื่นๆ ก็พลอยดีขึ้นติดตามมา...”

ที่มา : วันพื้นที่ชุ่มน้ำโลก : www.ramsar.org

กรมทรัพยากรน้ำ
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
180/3 ถ.พระรามที่ 6
ซอย 34 แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400